

Մանգրամի Էֆեաք

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

1866 ԱՊՐԻԼ 27 ՉԱՐԵԼՄՊԻՃ

ՆԻՄԵՐՈ 41

Մանգրամի Էֆեաք հասթատա 5 եանի տէնտէ 260
Զիւսիւ վէրիւպ, տէնտէ գրամէթի, բաթա փարապ տաթի
իշինտէ օլարապ, 200 ղէ՝ օլուպ, ալթը ալթը 100 ղէ՝ օլու
ճապ, վէնիւսիսի տաթի 50 ար փարապ սաթըլաճապ տըր :

Իլանաթըն պէճէր սաթըլա իշին, պի-
րինճի տէֆատա 5, իրինճի տէֆատա 2,
վէ իւշինճիւ վէ սաթի տէֆալարաւ
էր ղուրուշ ալթնաճապ տըր :

Մէթուպ վէ սաթիւ, իսթանպուլա Պաղլէ Գաթուսա-
խարիճինտէ, գարաղլսանէ իւլ ճամի շէրիֆ արա եւ-
րինտէ քեսիյն Շապը խոնընտա, Կարապետ 3. Փանտա-
եանըն 18 նիւմէրուլ օտաւընա կէօնտէրիւճէ քտիր :

ԲԵՍՄԻ ԹԵԼԷԿՐԱՖ ՕՍՄԱՆԼԸ ՖՕՆՏՕԼԱՐԸ

Կարիս, 5 մայիս.	
Էսհամը Ումուլիյե, ալթըլը,	54
» » գարաւըլը,	54
1863 տէնտէ իսթիգրապը	270
1865 » » »	265
Լօնտրա, 8 մայիս.	
Էսհամը Ումուլիյե, 28.5-4 տէն 29 4-4	

ԻՍԹԱՆԳՈԼ ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅՅԷ

Ապրիլ 25. Էն եիւքսէք	54-36
» » Էն աշաղը	55-18
» » Գարաւտը	55-18
» 26. Ալթըլը	55-34

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՅՅԷ

Գաւգա եա պարըլըք հապընտա,
եէնի հիշ պիր հալաթա եօգտուր :

Պիւթիւն ալթմին վէ հաթթա ին-
կիլգէլին տաթի, նապարը տիգաթը,
շու մէսէլտէ, Ֆրանսանըն նէ թարիգ
թուլաճաղը իւզէրինտէ իտի. նասը
քի, նիշէ ղազէթալար, օլ խուսուստա
բէք չօգ շէյլը եազարըտան պաշգա,
Լօնտրանըն էն մէշհուր ղազէթասը օլան
թէյմս նամ ղազէթա տաթի, տէվէթի
մէզպուրէնին էօյլէ սիւքիւթի իթթի-
խաղ իտէրէք, ալթմի էնտիշտէ պըրազ-
մասը ալթշինտէ, սիթէմամիգ պիր պահս
տէրճ իլլէմիշ, վէ Փարիսին նիւմէրէսմի օ-
լան Գօնաթիթիլսիսիոնէլ նամ ղազէթասը,
Ֆրանսա իմբէրաթօրու հազրէթլէրինին
թուլաթուղուլ թարիգի թահսին իլէ,
թէպրիյէյի ղիմմէթինէ չալըշմըշ, վէ ար-
գասընտան, տաթիլիյէ վէրիլ Մ. Բուէր,
նասըլքի պիլտիլտիք իտի, Գալանին մէճ-
լիսինտէ, ալթնէն վէ րէսմէն Ֆրանսանըն
պիթարաֆ գալաճաղընը պէյան իլլէմիշ,
վէ թէրազինին գալըթա թարաֆը իտ-
ֆիլինմէյէ պաշալմըշ իտի. Տիմէքտիր
քի, շու գարալըն պէյանընտան էվլէլ,

հէր քէսին գօրգուսու տէրէճէսինտէն
նաշի, պիթթէտրիճ տիւշմէքտէ օլան
Ֆօնտուր, հիշ տէյիլ իտէ շիմոթի հալ,
պիր ումուլի մուհարէպէ գօրգուսու
նուէն մահվ իտիլմէսի իւզէրինտէ, եինէ
պիթթէտրիճ եօգարը չըգմայա պաշա-
մալը իտի. հալ պու քի, իսթանպուլճա
տիւնըրի կիւն, պուլնուէն մուղայիլի կէօ-
րիւլէրէք, Էսհամը Ումուլիյե, 34 ղու-
րուշ 36 փարապտան, պիրտէն պիրէ 33
ղուրուշ 18 փարապա գաւտար տիւշտիւ-
կիւ, մա թէէսաիլի կէօրիւլիւշ տիւր :

Նէ՝ իտի պու տիւշիլիւնիլիւն սէ-
պէպի, Ֆօնտոճա Ֆէնա պիր թէլէկրաֆ
մը կէլիլի իտի, գալըլաճա պաշալմըշ ի-
տի, եօխա օլ պապուէ ղիյատէ գօր-
գու վէրիլի պիր թէլէկրաֆ մը ալթնմըշ
իտի. Խալը, պուլնարըն հիշ պիրիսի կէօ-
րիւլէմէմիշ տիր. շիւնըր, մայիս 5 թա-
րիլի օլարապ կէօսթէրիլէն րէսմի թէ-
լէկրաֆտան, Փարիստէ Էսհամը Ումու-
լիյեէնին կէլէն հաթթաքի Ֆիյաթտա
պուլնուտուղու անլաշըլմըշ, օնտան պաշ-
գա հիշ պիր եէնի խապէր ալթնամամըշ,
վէ մէզքիւր թէլէկրաֆընտա իւշ կիւն
կիլլէմիշ օլտուղու, վէ տիմէքտիր քի սօն
խապէր օլմատըրը անլաշըլմըշ իտի :

Իմաթի, Նէ՝ իտի էօյլէ իտէ պու ալթ-
իւսթ լիւլիւն սէպէպի :

Պէյնէլնա թէվաթուրէն սէօյլէնմէք-
տէ օլան պաշլըմս սէպէպ շու տուր կիւյա,
րէսմի թէլէկրաֆըն մուղայիլիտէ օլա-
րապ, պազը պիւլիւք մաղազալարա՝ 28
1-2 ղուրուշտան թէլէկրաֆ կէլիլի իմիշ :

Պիլ գանն իտէրիլք քի, պու հալա-
տիս եարան տըր, վէ հէմտէ, եա քիւլ-
լիլէթի ղարաք իտէճէք օլան, վէ եա
խօտ պիր չօգ քէտը իթմէք իսթէյէն ա-
լէվրաճըլարըն, սէրմայէսի ալ, վէ պու-
լուլտան նէմ գարմաղ իսթէյէն ստտէ-
տիլլէրին պաշալընա կէլիլմէք իշին ի-

ճաա իթաիլլէրի պիր քիւլաշ տըր.
շիւնըր, էկէր շու թէլէկրաֆ Փարիստէն
էքիլիլիլ իտէ, եա այնի մայիս 5, վէ եախօտ
տահա եէնի թարիլիլ օլմաճաղը. էկէր
այնի թարիլիլ օլմուշ օլաա, եա րէսմի
կիպի, Էսհամը ումուլիյե իշին կէօսթէ-
րիլէն Ֆիյաթ 31 օլմաճաղը, վէ եա
խօտ թէլէկրաֆտանէ ալթմի ալտաթմա-
յա չըգըշ պուլնուաճաղ իտի. հալ պու-
քի թէլէկրաֆտանէ էօյլէ պիր ղաւտար-
լըղը ղապուլ իտէմէտիլտէն պաշգա,
պիր սանիյէ իշին, հայտէ Ֆարպ իտէ-
լիւքի իրթիքեապ իտէճէք տաթի օլաա,
քէնտի կէօսթէրէճէկի Ֆիյաթըն մու-
ղայիլիտէ օլան թէլէկրաֆը, հիշ տէ-
յիլ իտէ, վէ էկէր միւմըն իտէ, մէյտա-
նէ չըգարմայըլ թէլէկրաֆ իլլէմէսի իճապ
իտէրուի եօգ էկէր էօթէյէ պէրուլէ կէլիլի
օլան թէլէկրաֆըլարըն թարիլիլ, րէսմի-
նին թարիլիլտէն սօնրա իտէ, պու հիշ
օլմաճաղ իտի, շիւնըր, րէսմի մահէլլէրէ
թէլէկրաֆ կէլլէյիպտէ, էօթէրինէ պէ-
րիլլէն կէլլէսի, թէլէկրաֆտանէնին նա-
մուսուլնա թօգուլնուղտան պաշգա,
պաշաղըճա հիւքիւմէթին տաթի նամու-
սուլնա թօգուլնուալը լաղըմ կէլիլ իտի.
Վէլ հասըլ, պիլ տէրիլք քի, պուլնարըն
քէաֆթէսի արաճիլի նէվնտէն շէյլէք
օլուպ, վէ թէլէկրաֆտանէյի ամիլլէ ա-
լէյինտէ չօգ տէֆա պու խուսուստա
նիշէ աղվիլաթ կէզմէքտէ օլտուղուտան,
քէաղիլլէրին քիլպի մէյտան չըգարըլ-
մասը իշին, արատա պիր պէօլէ ետլանճը-
լըգլարա րէսմէն ճէրհ իտիլտէ, հէմ հաղը
գաթի չալ անլաշըլմըպ, վէ հէմտէ իւլա-
տուլաշ գարարտան վիլայէ իտիլիլ օլուր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Լէվաթտաքի պահսըն, տիւնըրի
Մանգուլմէտէն գալան պաղըլլէսի,

«Եւ ազ վագրթ զարժնտա, Էֆեսա-
րը ամսէ, զայիֆին հուգուգու մուհա-
ֆազաւր հագգընտա, Էօյլէ պիր տէրէ-
ճէյէ եթիշմիշտիրքի, զայիֆին հուգու-
գուհու, Էն գուվլէթլի զաթլար տախի,
աչըգտան ազըղա բայիմալ իտէմէզ օլմուշ-
լար տըր, իտարէճէտէ գուհուրա կէլմիշ
օլան իսլահաթ, զիքը օլունտուղու իւզ-
րէ, եալընըզ մանէվի սուրէթտէ օլմայրա,
իլա Էհլէթ ու լիսագաթա տախի, սէ-
նէ պէսէնէ զիյատէ արանըլազ վէ զիյա-
տէ ըիայէթ օլունմագտատըր, շէօյլէ քի,
պունտան պէօյլէ, սէրայր հիւմայուն չու-
պուգտարլարընտան պիրիսի, իւք համլէ-
տէ սատրապալըղը գաբամայրա, պիր
բէհլիվան սէրասկէր օլմայաճազ, վէ սա-
լիլէր տախի բաթ կէլա սայիր բիւթ-
պէյի պալիւլարա չըգամայաճազլար տըր,
Իհիթիմալ տըր քի, եէնիտէն ինթիսապ
օլունան մէմուրլարըն տուապ ու թէրպի-
յէլէրի, շիմտիքի հալտէ բէք զայիֆ պիր
տէրէճէտէ օլուպ, չաթբաթ ֆրանսըզճա
սէօյլէմէք իլէ, պազը ճէմիյէթճէ վէ Էլ-
րոպայա մախսուս Էֆեսարլարտան իպա-
րէթ պուլունմագտա տըր, պու ճիւմի-
լիլ տախի, շու շիմտիքի հալ իլէ, Էսկի
սօֆուլուգ վագրթի հալինին արասընտա
բէք չօգ ֆարգ պուլունտուղուհուտան,
շու օն սէնէ զարժնտա, մէմալիքի մահ-
րուստէ, տայիրէյի աւապ ու թէրպի-
յէյէ տախիլ օլմամըշ, հէման հիշ պիր
տայիրէ գալմամըշ տէնիլսէ ճայիզ տիր:

«Ֆագաթ, պիզէ զըտտ սէօյլէմէք իս-
թէյէնլէր, «պունլար եալընըզ բայի-
թախթճա իսլահաթլար օլուպ, Էյալէթ-
լէրճէ հէման հիշ թէսսիրի եօգ կիպի
տիր, տիմէքտիր քի, ումուլմէն մէմալի-
քին մէտէնիյէթինսէ վէ իսիլիյինսէ պիր
ալիւլմէթ աւտ օլունմագլար» տէյէ-
պիրիլքտէն պաշգա, «պու իսլահաթ-
լար եալընըզ եօլճուլարըն կէօզլէրինս պօ-
լայըզ, Էֆրօպայր ալտաթմագ իշին տէյիլ
իսէտախի, հէլէ Էյալէթլէր հագգընտա,
հիշ մագաթընտա կիպի տիրլէր» տախի տէ-
յէպիրէճէթլէրի աշիքեար տըր, հալ պու-
քի, պու սէօզլէրտէն զիյատէ, թիւրքի-
յաճա մալիւմաթսըզլըզ Էսէրի օլմագ-
վէ պու եօլտա մէգալաթ, ալեսսէվիյէ
Պէյ-օղլու լօգանթալարընտա սուֆրա
պաշլարընտա, վէ պազը միւխպիրլէրին
մէքթուպլարընտա կէօրիւլմէքտէ տիր:

«Եւ կէչէն օն սէնէ զարժնտա,
ճէմիի պիւլիւք վիլայէթլէրէ, իտարէճէ
վէ ամէլիյաթճաւա տօղրուտան տօղրույա
իշպու բայիթախթտան սիրաթի իտէն իս-
լահաթ շէօյլէ տօլըսուս, Էն քիւշիւք
պիր մէմուլըն թալիլ ու հարէքէթինճէ
տախի, բէք պիւլիւք պիր իսլահաթ վուգու-
պուլմուշ օլտուղու, Էրպապը տիրգաթ
վէ հագգանիյէթ շինասա բանա մալիւմ
տուր, վագաա տահա չօգ եէրլէրտէ,

բէք չօգ հագգսըզլըզլար գուհուրա կէլ-
մէքտէ տիր, հալ պու քի պունտան պիր
գարըն Էվլէլէրի հալէ նիսպէթլէ, բէք
պիւլիւք պիր ֆարգ պուլունտուղուտա
ինքեար գապուլ իթմէզ սահիշիքլէրտէն
պիրիսի տիր:

վէ պու ֆարգըն, սէպէպիտէ շիւք-
հէսիզ օլարագ, Էյալէթլէրէ թայիին
գըլընան մէմուրինին, շու Էագըն սէնէ-
լէրտէ բայիթախթտան կէօնտէրիլմէյէ
պաշլարմասըրը, շէօյլէ քի, պու թէտ-
պիր իլէ, իսլահաթ մօտուսը, մէմալիքին
հէր թարաֆընտա եայրըմագտա, վէ ազ
չօգտա սէմէրէսի կէօրիւլմէքտէ տիր,
չիւնքի, Էկէր ֆարիս ֆրանսա իսէ, տա-
հա զիյատէ սէպէպլէրէ մէպնի, իսթան-
պօլտա թիւրքիյա տըր, Էվլէթ, կէրէք
իյի վէ կէրէք ֆէնա, հէր խուսուստա
իսթանպօլ, մէմալիքի մահրուսէնին հէր
ճիֆէթի իշին պիր իպրէթ սայրմագտա
տըր, վէ վագաա շու իպրէթլէրին թէ-
էսսիրի բէք շարուգ սուրէթտէ կէօրիւլ-
մէմէքտէ տիր, Էպին, պուրասընը թա-
նըյանլար բէք ալեսա պիրիլէր քի, Էր եա-
կիճ հէր հայտէ կէօրիւլմէքտէ տիր:

«Հիւ հիւքիւմէթի մէքթէլիյէնին
գուվլէթ ու գուտրէթի իսէ, պունտան
պիր տէհր Էվլէլտէն պէլու կէօրիւլմէ-
միշ պիր տէրէճէյէ վասըլ օլմուշ օլտու-
ղուտան, Գարատագ, ճէպէլի Լիպանս,
վէ Գօզան տաղը, պիր մրգտար տայիրէ-
յի թէրպիյէյէ ալընըզ, վէ պիրագ տա-
խի տէօյլէլէրէք, տայիրէյի իթաաթա
իտիսալ օլունմուշլար տըր, Մէզքիւր
իւշ մահէլէրտէն հիշ պիրիսի, իւշիւն-
ճիւ Սուլթան Մուսթաֆատան պէրու-
այիի իթաաթը իպրագ իթմէմիշլէր իտի:

«Ասաքիրճէտէ տախի, կէրէք նիգա-
մաթ, կէրէք աւապ ու թէրպիյէ, վէ կէ-
րէք կէօսթէրիշճէտէ, սայիր իսլահաթ-
տան զիյատէ թէգատուիւմ կէօրիւլմիւշ
տիր, Պարագալատաքի տիւվէլի միւթ-
թէթիգա ասաքիրի եանընա հիշ եագըշ-
մամըշ օլան եըրթըզ Էլպիսէլի, վէ եարը
սիւհալը ալայլարա գարըլըզ, պու կիւն-
քի կիւն թիւրքիյա ասկէրինին նըսթը,
իսասէ ասաքիրի թէսմիյէ օլունմայա շա-
յէսթէ պիր հալտէ պուլունմագտա տըր:

«Տօնանմաճա տախի պիւլիւք իսլա-
հաթ վագը օլմուշ օլմասը թարիֆէ հա-
ճաթ տէյիլ տիր, օլ մէրթէպէ պիր իս-
լահաթ քի, մէմալիքին բէք զիյատէ իհ-
թիյաճը վէ ազճէսի պուլունմատըղը տա-
խի զահիրտէ իքէն, հուսուլէ կէթիլիլէ
պիրմիշ տիր:

«Չալըմագլըզ մատտէսինէ կէլինտիք-
տէ, բամուգ զիրաաթընըն, զիւրա թա-
յիֆէսի իշին պիր եէնի վէ վասի սէր-
վէթ բունարը օլմասը մէյտանտա տըր,
վէ տահա լայըզլայա շու խուսուստա տիր-
գաթ օլունտուղու թագտիրտէ, մէզքիւր

զէնկինլիքտէն հիւքիւմէթ իշին տախի
պիւլիւք պիր ֆայիտէ հասըլ օլմաղը պի
իշթիպահ տըր:

«Իքիսի զաթէն պիթմիշ օլուպ, վէ
տիկէր իքիսի տախի հէման պիթմէք իւզ-
րէ պուլունտան տէմիր եօլարը, մէմալի-
քին վարիտաթը արթմասընա օլ գատար
եարտըմ իթմէքտէ տիրլէր քի, ճէննէթ-
մէքտան Սուլթան Մահմուտ իսան հագ-
րէթլէրի պիլէ, Էմիր թէգատուիւմ հագ-
գընտա գուհուրա կէլմիշ օլան իսլահաթ
վագրթլարընտա տիւշիւնէմէմիշ տիր տէ-
նիլսէ ճայիզ տիր:

«Պունլարտանտա գաթիւնագար, զէ-
մանէմիլիքին Էն պիւլիւք ազլ ու ֆիրասէ-
թի սէմէրէսի օլան թէլիկապ իսթթ-
լարը տախի, մէմալիքին հէր թարաֆընը
տօլաշտըգտան պաշգա, Ասիրաթիք տէ-
նիլքիտէն, թա Աճէմ-քէօրֆէպիլէ գա-
տար ուզանմըշ օլտուգտան պաշգա, հիւ-
քիւմէթի մէքթէլիյէնին գուվլէթլինսէ
իւլզ գաթ արթըրա, վէ Ղարպ սիլիլի-
գասիօնույա տախի պիր միւլագաթ բէյա-
տա իթտիրմիշ տիր:

«Տահասը վարտը, մէզ քիւր օն սէ-
նէ միւտտէթինտէ, մէմալիքի մահրու-
սէնին ախգուլիթաը օլ գատար արթմըշ
ալը քի, պունտան Էվլէլէր թարիլլէր-
տէ, Էմալի կէօրիւլմէմիշ տիր, Էալընըզ
իսթանպօլ իլէ Իզմիրին իտիսալաթ վէ
իսլահաթը, Էվլէլէրիլէրին իքի միսլինի
թէճալուգ իտիպ, սայիլ իսկէլէրինքի
իսէ, օլ գատարա եթիշմէմիշ իսէ տա-
խի, բէքտէ կէրիտէ գալմամըշ տըր, Է-
կէրչի, շու խուսուստա մալիյէճէ հու-
սուլէ կէլէն վարիտաթ, տէվլէթին իրատ
վէ մէսարիֆաթընճա պիր մուվապէնէ
բէյտա իթտիրէմէյօր իսէ տախի, հիշ
տէյիլ իսէ, պուգատար մէսարիֆաթա
գարըլըզ լագըմ կէլէն գրէտիթօսունու-
հըֆը իթմէքլիյէ, սայիր խուսուստան
զիյատէ եարտըմ իտէպիլմէքտէ տիր, եօխ-
սա, Էկէր պու խուսուս իմտատէ եթիշ-
միշ օլմասա իտի, միլլէթ շիմտիյէ գա-
տար, չօգտան պէրու իզհարր իֆրսս իթ-
մէյէ, վէ խարապիյէթի եիւզ թուլթ-
մայա մէճպուր օլմաճա իտի:

«Տէվլէթի Ուլիլէնին, շու սօն օն սէ-
նէ զարժնտա գուհուրա կէլմիշ օլուպ,
վէ շայանը թահսին պուլունտան հալէ-
րի իշթէ պունլարտըլար, Հալ պու քի,
իսպիսէթի պէր թարաֆ իլէ, զըտտընը
իտտա իթմէք իսթէյէնլէր, օլ պասպտէ
պիր Էսամի տէֆթէրի թէրթիպ իթմէք
իսթէտիքլէրինտէ, վագաա, տահա Էսնիւ-
ալընմամըշ նիլէ հագգսըզլըզլար, սարֆը
նագար օլունմուշ նիլէ իյի ֆուրաթ-
լար, վէ ալէլիսուսուս մալիյէճէ մէվքըի
իճրայէ գօնուլմուշ նիլէ եանըլըզլար
կէօթէրէպիլէճէքլէրի շիւքհէսիզ տիր:

«Ֆագաթ, պիլիւմ պէօյլէ զիյատէ
ինսաֆըճա պիր լիսան գուլանմամըզ

տան մագստո պաշտապիր շէյ օլմայրպ, իլլա, պաշտապիր թէպետուլթաթա տահա էլ աթըլմայր ասպէթ իթմէքտէն իսէ, շիմոթիքի հալ շու իծրայէ գօնուլ մագտա օլան թէպետուլթաթա մէն Ֆաթմա չըգալլըպ, վէ իլէքու կեօթիւրի լմէսիսէ չալըշըմարնը միւրաճճաճ թուլմագ տըր, վէ կէրէք Պապը Ալլի վէ կէրէք պիւթիւն ալէմ պաշտա թէպետուլթաթա տայիր օլան իսթար լարը, հէր վաղթ իշիթմէքտէ տիր, էլվէրիր քի պիլէք, տէվէթ ի Ալիէ հաղ զընտա շէրէճ, վէ մէմալիքի մահրուսէ հաղզընտա իւմիսպալիշ օլան նէթիճէ լէրի, պիր թաղ իլէ իպրար իտէլմէ իմ տի, հիշ պիր սայրը վէ իհթիրագ քէօ շիմիզ պուլունմարըր տէրքետար օլուտ զու հալլաէ, գուհուրա կէպիշ օլան իւ միտէրիլիլին, գանն իտէրիք քի, իտիւ սանէ օլմարնտա հիշ շիւրհէ ճայիլ տէ յիլ տիր:

ԴՆԱՆՈՒ ասիսի ունուլթմայրգ սէօյ լէմէյէ քի, Ֆրանսանըն տէօրթ գաթ վիւսաթընտա օլուտ, վէ էհալիսի պիր սուպիսա գատար պիր պիրիսէ մուխալիք վէեօլա կէլմէզ սիլիլիլէրտէն իպարթթ պուլունտուլու հալլաէ, տահա տիւնքի կիւն էլլուպա սիլիլիլգաթիսուն տայիրէսի նէ տալիլ օլմուշ օլան պիր մէմալիքին, եալընը պիր ասամ էօմիլ միւտտէ թիւսէ, պիր պիւլիւք վէ միւլթիլիթ միլլէթիք բատտէսիսէ վասը օլունուլ մասըտա, իհթիմալտէն տէլիլ տիր, Լա քին, էլվէրիր քի, պիր թէգատտիւմ էսէրիլէ իլէրուսի իլին տալիլ պիր պիւ յիւք իւմիս պուլունտուլ. վէ շու թէ գատտիւ միւնտէ, կէրէք Տէվէթի-Ալիէ վէ կէրէք էհալիսի թալաթընտան պու կիւնքի կիւն մէվզըն իծրտտէ պուլուն մասընը, պուլունըն օն սէնէ էվլէլէի հալլիսի պիլիպ, վէ շիմոթիքի հալլիսէ տիլ գաթիլ իթմէքտէն սօնրա թաթպիլիլ իտէն լէրին, ալէնէն իղրար իտէճէլլէրի պի իշիթիպահ տըր:

—Շիմալիլթուէ իզմիր մէթթէպի տիւրէթթօլուլունտա տէր իւհաէ իթտիլի իշիթիլլէքտէ օլան Ստեփան էՖէնտի Ոս կանեան հաղզընտա պիր գրիթիլգա սա յըլան շու մէթթուպուն տէրճիլլէ պէրա պէր, քէնտիլիլ պի թարաթ տուրարագ ճէվապընա միւնթաղըր օլաճաղըրը պէ յան իտէրիլ:

Իզմիր, 22 Ապրիլ, 1866.

... Խմբագիր:

Այսօր կրտսիպուլիմ ցաւօք սրտի քաղաքիս տիւտըր վիճակին վրայ քանի մը խօսք խօսիլ ձեզ, գորս կը խոգրեմ որ յանուն աղջարուլթեան հրատարակէք ձեր լրագրին միջոցաւ:

Անշուշտ գիտէք թէ հոս տարուայը կիզգէն Ոստանէր տնունալ ընկերութիւն

մը կազմուեցաւ եւ որուն Առնէպէր ընտրուած է Պ. Ս. Ոսկանեանը: Սոյն ընկերութիւնը առաջին անգամ իւր հանգիստը հրատարակեց. ետքը իւր յայտարարութիւնը Առնէպէր ստորագրութեամբ, որուն մէջ Պ. Ոսկանը Սահմանագրութեան դէմ կը դիմէ: Չմիւռնացւոյն նախկին բարբարոսական միապետութիւնը Իսթանբուլէն անուանելով կը յորդորէ իզմիրցիները որ իւր հին միապետութիւնը ձեռք առնու եւ օտարոտ կանոններու չը հնազանդի, այսինքն Սահմանագրութեան: Կերեւոյ թէ Պ. Ոսկանը իզմիրէն դուրս Հայ չը ծանշար, կերեւոյ թէ Պ. Ոսկանը միմիայն իզմիրի ժողովուրդը կը հարծէ Հայ-թուրք ներկայացուցիչը, եւ ասոր համար իզմիրի սահմանէն դուրս բան մը չուզէր տեսնել: Եթէ Պ. Ոսկանը իզմիրէն դուրս Հայու ողորմելի վիճակը զիտնար, անշուշտ չը պիտի հրապարակաւ երէր եւ Սահմանագրութիւնը յերկիր տապալելու աշխատէր: Պ. Ոսկան աղէկ գիտցիր որ միմիայն Սահմանագրութիւնն է վտարանդի Հայուն գէթ բաղոյսիս միութեան փրկարէտ խորհուրդ: Պ. Ոսկանը իզմիրցիները միութեան կը յորդորէ, բայց անգին ընդհանուր միութեան կապը խզելու ինկը չընէր բնաւ: Ինքնօրէնութեան եւ անկախութեան մէջ միութիւն փնտռելու քիչ բան չէ, բայց միայն հին միապետական իշխանութիւնը կենդանացնել եւ իսկոճ ժողովուրդը բռնութեան երկաթեայ գաւազանին տակ ճնշել: Ահա ան այս Ոսկանն է որ ատեն մը բռնութիւնը իսպառ կատեմ կաղաղակէր, բայց այսօր խրախոյս կը կարգայ Չմիւռնացւոյն որ Ազգային ընդհանուր միութեան կապը խզին եւ Իսթանբուլէն կառավարութիւն, այսինքն բռնաւորական միապետութեամբ թէեւ Պ. Ոսկանին ի լոյս հանած յայտարարութեան մէջ տակաւին շատ քըննելի կէտեր կան, բայց առ այժմ զանց կընենք զանոնք, եւ կուզենք քիչ մըն ալ Ուսումնասէր ընկերութեան նոր ինտրոյ առած ուրիշ քայլերուն վրայ խօսիլ:

Ուսումնասէր ընկերութիւնը քանի մը աւագանուլ թոյլտուութեամբ Մեսրոպեան վարժարանին սեմոցը վրայ դըրաւ իւր ոտքերը մարտ 1 ին. բայց անգին հետաքրքիր Հայը կը հարցունէ թէ Ուսումնասէր ընկերութիւնը ուսկի՞ց առաւ դպրոցներուն վրայ բացարձակապէս իշխելու արտօնութիւնը: անտարբեր Հայը կը պատասխանէ ասոր. ահա այսինչ աղան եւ այն ինչ պարոնը յանձնեց անոնց վարժարանները: Հետաքրքիրը այս պատասխանէն գոհ չըլլալով այսինչ զարմանալի բան է կրէ, միթէ այսինչ աղային եւ այսինչ պարոնին է վարժարանները թէ ամբողջ ազգինն է, իսկ

անգին խծրծող Հայը կը հարցունէ թէ Պ. Ոսկանը գրագէտ մըն է թէ դաստիարակ մը, ես զենքը մինչեւ ցայժմ լոկ գրագէտ մը կը ծանշնայի, բայց հիմա ըջմիւռնացւոյն իբրեւ դաստիարակ կը ներկայանայ, անգինն ասորոյ: Հայ մըն ալ տգիտութիւնը եւ իմաստակութիւնը թեւ թեւի տուած ճշմարիտ լուսաւորութիւն տարածելու ելեր են կաղաղապէս աներկիւղ:

... Խմբագիր մինչդեռ այս եւ ասոնց նման տարաձայնութիւններ կը լըսուին քաղաքիս մէջ, ահա անգինն Ուսումնասէր ընկերութիւնը Մեսրոպեան եւ Հոխիսիմեանց վարժարանաց կանոնագրութիւնները կը հրատարակէ, որք բնաւ արժէք մը չունեցան հասարակութեան մէջ: Վսմն զե խիստ հասարակ բաներ էին անոնք. եւ հետաքրքիր Հայը քորճեալ սկսաւ հարցունել թէ սոյն կանոնները արդեօք կրթութեան ո՞ր ճիւղին կը վերաբերին, սրտի, մտքի, թէ մարմնոյ կրթութեան: Իսկ անգինն բարկութեամբ մը Իսթանբուլէն սիրող Հայը կըսէ, «Լէ պարոն, սքանչելի է կանոնագրութիւնը, դու միթէ Ոսկանի չափ խելք ունիս, ան քսան տարի փարիկ կեցած է, մենք անոր ըբաճներուն խելք չենք կրնար հասցնել»: Այս միջոցիս մէջ Ուսումնասէր ընկերութիւնը դպրոցները բարեկարգելու վրայ կըլլայ, վարժապետներ կը հանէ, աշակերտներուն սրահները կը փոխէ, եւ դպրոցին դուռները կը գոցէ, եւ ժամը ութէն ետքը եկող աշակերտները կը վառտէ, ու վարժապետաց ուսանց հետ կըսիսի հակառակիլ եւ աս դիւ անգին անխղճարտը զանոնք վատահամբաւել: Ահա այս է Ուսումնասէր ընկերութեան հիմակու հիմա բռնած ընթացքը չենք զիտեր թէ ապագային մէջ տակաւին ինչեր պիտի տեսնենք:

Փոխ. Առաջնորդնիս ոչ միայն գիշերները կը քնանայ, այլ եւ ցորեկներն ալ կը քնանայ, եթէ քիչ տակը ինչեր կըլլայ հարցնես, չը գիտեր:

Այս ամէնը ազգասէր Հայուն սիրտը կարեւր կը խոցէ, եւ ստուգիլ կաղաղակէ «Տէր, կամ բարձ զՀայս բռնաւորս, կամ դարձ տուր նոցա ի մոլորութենէ»: Ըստ իս աղէկ կըլլայ եթէ ազգային Սահմանագրութեան վերաքննութենէն ետքը կեդրոնական վարչութիւնը Տէրութեան յատուկ հրամանագրով ազգասէր եւ գործունեայ տեսուչ մը շնորհէր ընդ որ գաւառները, որով գուցէ աղքատին դէմ եղած բռնաբարութիւնները քիչ մը վերնար:

ՎԱԶԷ

— Համոտ օլսուն էհալի եալաշ եալաշ սահիպսիլ օլտուղուն անյարադ կեօգիւնիւ աչմայա, վէ բաթիլիքսանէ տիվարընտան ըհսպէրլէք վէ իմտատ

